

Тенденции и особености в регионалното развитие на Ямболска област в програмния период 2014-2020 г.

Доц.д-р Камен Петров
Университет за национално и световно стопанство
1700 София, Студентски град "Хр. Ботев"
e-mail: petrovk@abv.bg

Абстракт: В настоящият доклад, ще бъдат представени проблемите в териториалното развитие на Ямболска област и най-вече тенденциите и особеностите в регионалното развитие на общините и техните съсредоточия. В доклада се прави характеристика на областта, изготвена се аналитична оценка на икономическото състояние на общините, очертани са основните регионални проблеми. Същевременно се предлагат решения и регионални дейности посредством, които да се подобри социално-икономическото състояние на региона и да формиране неговия нов отраслови модел за регионално развитие.

Ключови думи: регионално, икономика, инфраструктура, модел, развитие

Увод

Регионалното развитие в България се намира във важен етап, в който е необходимо да се формират регионалните профили на областите в нашата страна. Това извежда на преден план ефективността на провежданата политика за регионално развитие. Главното предизвикателство сега е да бъде намерен баланс между приоритетите на отделните общини, области и планови региони, както и разрешаване на най-важните за тях проблеми. В голяма степен развитието на български региони и области трябва да кореспондира с националните приоритети и разбираня за развитието на регионите и политиката на Европейската комисия за териториалното развитие на Европейския съюз като цяло. Ето защо в рамките на процеса на реализация на политиката на регионално развитие от особено значение е изграждането и институционалното укрепване на структурите на всички нива, работещи в тази сфера, както и определянето на специфична роля на отделните области в България. Това налага да се отчетат тенденциите и особеностите в регионалното развитие на ниво област в програмния период 2014-2020 г. Нашият фокус на изследване е насочен върху област Ямбол, която има възможност да формира специфичен социално-икономически профил базиран на цялостна комплексна оценка на регионалното развитие на областта и извеждането на преден план на тенденциите за настоящето и бъдещето териториално развитие. Чрез профила на областта, ще се опитаме да открием както по-значимите промени през последните години, така и дългосрочните процеси и пространствени проблеми в област Ямбол. В методологическо отношение ние трябва да имаме специфичен подход към териториалните елементи на изградената цялостна система за стратегическо планиране в областта за регионалното и местното развитие на област Ямбол, която да отразява специфичния контекст на актуалното социално-икономическо състояние и приоритетите за развитие в съответствие с новата стратегическа ориентация на кохезионната и регионалната политика в Европейския съюз. От друга страна през последните години все по-важен започва да става демографският проблем, който е ключов за регионалното въздействие. Например данните за вътрешната миграция показват, че повечето области остават нетни донори на работна сила, което, съчетано с устойчивия отрицателен естествен прираст на населението, води до бързо обезлюдяване и влошаване на възрастовата структура в повечето региони в страната. Това пряко кореспондира с виждането, че привличането на нови трудови ресурси ще се съобразяват с новите тематични цели и инвестиционни приоритети на ниво област поради ограниченост на човешките ресурси. Това от своя страна, ще влияе и върху развитието на местния бизнес и широтата на публичното управление. В тази посока е необходимо да се развият нови практики за управление на регионалното развитие. На първо място в случая с Ямболска област е необходимо постигане на съответствие с Регионалния план за развитие на Югоизточния район за периода 2014-2020 г. и Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г. Това означава публичното управление да изготви програми и проекти, които кореспондират с пространствените потребности на местното население и най-вече да повишат цената на труда в отделната териториална общност. Проблемите възникват от лошата реализация на проектите или те изобщо не се случват, но са включени в стратегически насоки за разработване и изпълнение на местните стратегии за развитие, които са залегнали в общинските планове за развитие. Това показва, че на практика няма връзка между потребностите на местното население, профила на регионалния бизнес и философията на публичното управление. Това налага от управленска и геоикономическа гледна точка в нашата страна да се създаде работещ механизъм и условия за ефективно и ефикасно изпълнение на стратегията за развитието на областта и реализацията на заложените приоритети включително и чрез публично-частните партньорства. В протичен случай едни и същи приоритети, ще ги виждаме години наред в стратегии и програми за развитие на общините. На второ място значително разширяване и подобряване на териториалното сътрудничество за развитие на областта, чрез активно участие в програми и проекти с трансграничен, междурегионален и транснационален характер, както и с побратимените градове. Решаващо значение за осигуряване на необходимите условия и практическо изпълнение на целите на областната стратегия за развитие ще има тогава, когато се постигне ефективното взаимодействие между регионалната и местната

власт, съответно между администрацията на област Ямбол и общинските администрации, както и взаимодействието между партньорите в рамките на Областния съвет за развитие и Регионалния съвет за развитие в Югоизточния район. На трето място прилагане на нови мерки за подобряване на пазара на труда. На практика пазарът на труда в Южна България е по-устойчив и по-добре балансиран. Това се дължи на редица фактори, между които по-високата мобилност на работната сила, по-добрата възрастова структура на населението, както и на факта, че в Южна България се намират четири от водещите в икономически план области на страната: София (столица), Пловдив, Стара Загора и Бургас. Очакванията на бизнеса също са за по-голяма активност и насърчаване на заетостта в южната част на страната, докато в Северна България областите, в които се очаква повишаване на броя на заетите, са само две - Добрич и Търговище. В тази посока област Ямбол има за решаване на групи проблеми свързани с неблагоприятната демографска картина, ниската степен на урбанизация в областта, относително слабият приток на чуждестранни инвестиции и недостатъчното развитие на икономиката и инфраструктурата, което пък влияе отрицателно на мобилността на работната сила. Предвид традиционно ниското ниво на трудовите възнаграждения в Ямболска област се забелязва ефекта върху заетостта административно наложеното увеличаване на минималните осигурителни прагове по отделните икономически дейности в годините на криза на пазара на труда. Същественото за област Ямбол е необходимо да се прилагат гъвкави форми на заетост, на първо място почасова заетост свързана със селското стопанство, на второ място 4 и 6 часова заетост в сектора на услугите, на трето място временни договори за 3 и 6 месеца, както и граждански договори за полагане на допълнителен труд. Въпреки трудностите в развитието на област Ямбол в нея можем да намерим положителни характеристики и най-вече възможности чрез които тя успешно може да се превърне в изтегляща и динамично развиваща се териториална общност. В област Ямбол състоянието на общините съобразно съответните стойности и показатели не са добри, те отчитат по-слабо развита икономика, по-ниска работна заплата от средната за страната, по-висока безработица от средната, застаряващо население, по-ниска гъстота на населението, недостатъчно развита пътна инфраструктура, възпрепятстваща връзките на населените места с общинския център и помежду им, дефицити в канализационната инфраструктура и проблемно водоснабдяване. При използването на определените показатели общините на територията на областта могат да бъдат категоризирани по степен на „уязвимост“ в зависимост от общото влияние на показателите върху конкурентоспособността, устойчивото развитие и просперитета на съответните общини. Но при условие, че се подходи към решаване на тези групи проблеми включвайки ги с конкретни дейности и проекти, които да имат пряко въздействие върху териториалното развитие несъмнено областта, ще стане привлекателна за инвестиции поради ключовото си място на гранична с Турция и като част от транспортното направление Север-Юг, което става все по-актуално през последните години. От друга страна област Ямбол има важно стратегическо значение за развитието на аграрния сектор и хранително-вкусовата промишленост в страната. Несъмнено близостта до черноморието и най-големия град в Европа Истанбул има също важно значение за развитието на областта. Потенциала на Бакаджиците, част от планините Странджа и Сакар, и Светилийските и манастирските възвишения, които се намират в областта могат да имат своя принос за стратегическо развитие на региона¹. На тази основа предлагаме анализ и оценка на състоянието на региона, както и извеждане на неговите тенденции и възможности за развитие.

1. Социално-икономическа характеристика на Ямболска област.

Област Ямбол е част от Югоизточния район от ниво 2 съгласно регионалната класификация за България. Областта граничи на запад с област Хасково и област Стара Загора, на юг с Република Турция, на изток с област Бургас и на север с област Сливен. През територията на областта преминава една от най-големите реки в страната - Тунджа. Основната част от територията на област Ямбол е заета от Среднотунджанското поречие. Площта на територията на областта е 3 355 кв. км, като 77% от нея са земеделски земи, а от тях 81% са обработваеми. Горските територии заемат 15,9% от територията на областта, като са най-много в общините Болярово- 27,6% и Елхово- 19,6%. В административно-териториален план областта се състои от пет общини – Ямбол, Елхово, Тунджа, Стралджа и Болярово. Общият брой на населените места в областта е 109, като от четири тях са градове - Ямбол, Елхово, Болярово и Стралджа, а останалите са села. От общините с най-голяма територия е община Тунджа- 1218,9 кв. км, а най-малка е община Ямбол, само 90,1 кв. км., която обхваща само град Ямбол. Равнинно-хълмистият релеф, плодородните черноземни смолници, канелени горски и алувиално-ливадни почви, значителните водни ресурси за напояване, високите летни температури и мекият климат са подходяща предпоставка за интензивно развитие на земеделието чрез механизизирана обработка на земята, изграждане на големи масиви от еднородни култури и напоителни системи. Селското стопанство в областта е основен отрасъл в икономиката и източник на доходи за населението в повечето общини. Голяма част от земята се използва за земеделие.

В икономическо отношение област Ямбол е със силна динамика на икономиката спрямо всички области в страната, но с по-слабо развиващата се бизнес среда. Ямбол е на второ място по увеличение на заетостта и с най-интензивно увеличение на броя предприятия на 1000 души от населението - 2,1% при намаление за страната от минус 1,1%. Тенденциите в здравеопазването са положителни. Равнището на детската смъртност в областите Стара Загора, София и Ямбол намалява с два-три пъти по-голям темп, отколкото е това намаление за страната през последните три години. Въпреки добрите тенденции на развитие състоянието на някои от компонентите на околната среда в област Ямбол има

¹ Преобладаващият релеф в областта е равнине като се срещат частично и хълмисти територии – Свети Илийските, Манастирските възвишения (вр. Градище -600 м.н.в.) Бакаджиците (вр. Асанбаир -515 м.), разположените в южната част на областта, по границата с Република Турция – Дервентски възвишения и части от Странджа. Град Ямбол има надморска височина 134 м.

известно отстъпление. Същевременно след кризата от първото десетилетие на XXI век възстановяването на пазара на труда в област Ямбол започва още през първото тримесечие на 2011 година. В периода до второто тримесечие на 2013 г. областта са регистрирани едва две тримесечия със спад на броя на заетите на годишна база - третото тримесечие на 2012 г. и първото тримесечие на 2013 година. През периода 2014-2016 година забеляваме относително бавно подобрене на паара на труда и слаба инвестиционна активност. От друга страна в общините на област Ямбол по отношение на динамиката на местните данъци се провежда все по-активна данъчна политика, но това не води до промяна в структурата на приходите и по-голяма самостоятелност. Собствените приходи на общините нямат много допирни точки с икономическите процеси в съответното населено място - облага се имуществото, докато печалбите и доходите почти не влияят на местните бюджети. На практика идването на голям инвеститор не генерира автоматично ползи за местните бюджети, което отнема и от стимули - те на местните власти да работят за по-добра бизнес среда. Именно липсата на стимули за развитие е водещият аргумент за повече правомощия и отговорности на местно ниво. Общата икономическа оценка за областта макар и положителна на пръв поглед генерира и много дефицити. Например туризмът като отрасъл в област Ямбол има потенциал за развитие. Общо за област Ямбол през 2015 г. средствата за подслон и настаняване са 65 броя, а за ЮИР 1768 бр. Това означава само около 5% от средствата за подслон и места за настаняване се намират в област Ямбол, което е изключително малко в сравнението с Бургаска, Сливенска и Старозагорска области.

Демографското състояние в област Ямбол се характеризира като неблагоприятно и с негативни тенденции, като отразява общото кризисно състояние в демографското развитие на България. Към 31.12.2011 г. броят на населението е областта е 130 056, съответстващи на 12,12 % от общото население в Югоизточния район /1 072 850/. и 1,8 от населението на България, като се отчита намаление на броя на жителите на област Ямбол с около 5.0% в сравнение с 2009 и с 10% спрямо данните от 2005 г. , и с 12 % от 2004 г. Около 69,7 % от жителите на областта живеят в градовете, а 30,3 % - в селата. По данни на НСИ основната част от населението е съсредоточено в град Ямбол – 73 268 души (56,3 на сто) от населените на областта . На следващо място по брой жители е община „Тунджа” с 24 003 души (18,5 на сто), Елхово с 16 016 души (12,3 на сто), Стралджа е с 12 701 души (9,8 на сто) и Болярово с 4 068 души (3,1 на сто)². Вътрешно миграционните движения на населението в областта са насочени към областния център. Като потенциално проблемна по отношение наличието на активно население се очертава община Стралджа. Данните за последните години показват сериозно намаление на населението в областта, което се дължи на негативната комбинация от ниска раждаемост и отрицателен миграционен поток. Коефициентът на заетост на населението на 15 и повече години в област Ямбол е 44.5%, което е близо до процентната стойност за Югоизточен район /44,1%/. Коефициентът на безработица в област Ямбол е 13,58 % / при средно за страната 11.2% и за ЮИР 11.6 %., като област Ямбол е на второ място по същия показател в ЮИР. Отрицателните демографски тенденции в областта имат устойчив характер и представляват сериозна заплаха за икономическата активност на населението, качеството на работната сила, а оттук за възстановяване на икономиката и постигане на растеж. Необходими са значителни инвестиции и усилия, както и иновативни решения за задържане на младите хора, подобряване състоянието на уязвимите социални групи, включително възрастните хора, и създаване на условия за квалификация и преквалификация на хората в трудоспособна възраст с оглед подобряване на общото състояние на човешките ресурси на областта;

В сферите на образованието, здравеопазването и социалните дейности е необходима внимателна оценка и планиране на съществуващите ресурси с оглед подобряване на материално-техническата база, модернизиране на съществуващите и разкриване на нови услуги и привличане на повече инвестиции, включително частни.

Степента на урбанизация в област Ямбол достига 69.7%. Населението по градове е, както следва: гр.Ямбол - 73268 души, гр.Елхово – 10445 души, гр.Стралджа – 5704 души и гр. Болярово – 1220 души. В страната има формирани две национални оси на урбанизация: А-1 София – Плевен – В.Търново – Шумен – Варна (в Северна България); А-2 София – Пловдив – Ст.Загора – Ямбол – Бургас (в Южна България). Територията на област Ямбол се влияе от транспортното направление София – Пловдив – Ст.Загора – Ямбол – Бургас. Общата дължина на пътната мрежа в областта е 596.0 км., от които 96.3 км. са пътища I клас, 88.6 км. са пътища II клас и 411.1 км са III клас. Пътищата с асфалтова настилка са 96 ,5 % от общата дължина на пътната мрежа в областта. Останалите 3,5 % от пътищата са паважни и с трошенокаменна настилка. Анализът за 2015 г. показва, че общата дължина на пътищата в областта възлиза на 18.77 % от тази на ЮИР. Най-голямо значение за интегрирането на област Ямбол и ЮИР в националната и европейска пътна мрежа е доизграждането на автомагистрала „Тракия”, както и път I – 7. /Силистра –Шумен – Ямбол – Елхово/. Важна роля за осигуряване на транспортна свързаност и достъпност в ЮИР имат път II -53 по направлението „ Сливен –Ямбол –Средец” и път II – 79 „ Елхово – Болярово – Бургас”, както и път II- 76 „Любимец –Тополовград – Елхово. На територията на област Ямбол се намира един ГКПП: ГКПП Лесово – Хамзабейли, свързващ България и Турция. Разположен на българско-турската граница, пунктът свързва Елхово с турския Лалапаша. Благодарение на контролно- пропускателния пункт се облекчава натовареността на основната сухопътна връзка между двете държави – ГКПП "Капитан Андреево-Капъкуле" и се създават по- благоприятни условия за обслужване на пътниците и товарните автомобили. Главният път на юг от гр. Елхово за с. Гранитово – с. Лесово – Турция става част от стратегически важен транспортен коридор, чрез който на север през Ямбол и Старопланинските проходи – /Върбишки и Котленски / ще се поддържат икономическите връзки със Североизточния и Северния централен район и между Турция – България – Румъния по направлението на първокласен път I-7. Гъстотата на изградената железопътна мрежа в област Ямбол е 28,61км./ 1000 км² и е по-ниска от

² В периода 2001 г- 2011 г. общо населението в областта е намаляло с 26 024 души близо 16 на сто, като най-голямо намаление се отчита в община Болярово (над 27.8 на сто), община „Тунджа” (над 23.6 на сто) Елхово (над 22 на сто) и Стралджа (над 19.7 на сто).

средната за ЮИР 35,7 км /1000 км². По последни данни на НСИ общата дължина на железопътните линии в област Ямбол е 96 км. През областта минава жп линията Пловдив – Зимница –Карнобат – Бургас, включена в Европейското споразумение за най-важните линии за международни комбинирани превози (АГТС). Основните жп линии, обслужващи територията на област Ямбол, са участъците от главните жп линии „София – Пловдив - Бургас”. Област Ямбол притежава значителен потенциал, включително чрез завършването на АМ „Тракия”, за постигане на много добра транспортна свързаност по главните оси на развитие с други региони, както и в международен план. За устойчивото икономическо развитие на областта е необходимо поддържане и доизграждане на пътната мрежа от по-нисък клас, както и привличане на повече инвестиции за рехабилитация и модернизация на съществуващите инженерно-технически мрежи и съоръжения, особено във водния сектор и развитието на информационните и комуникационните канали.

2. Възможности за регионално-икономическо развитие на областта.

Неблагоприятните тенденции в икономиката на област Ямбол е липсата на устойчив растеж, независимо от външните негативни фактори като глобалната финансова и икономическа криза и икономическата рецесия в ЕС през последните години, се дължат и на вътрешни фактори - намалена конкурентоспособност на предприятията в област Ямбол и особено на сектора на МСП, като не се търсят иновативни решения на проблемите, неефективни или липсващи мерки за привличане на чужди инвестиции, лошо или негъвкаво управление на наличните ресурси, в т.ч. финансови и човешки, недобри административни практики и бюрократично отношение към бизнеса и др.

Съществуват редица икономически потенциали в областта – преработваща индустрия и обвързаност с аграрния сектор, навлизане на съвременни информационни услуги на пазара, богато културно-историческо и природно наследство като основа за развитие на туризма и „зелени” индустрии и др., които следва да получат своевременна и адекватна подкрепа през следващия период, включително от фондовете на ЕС. Тези изводи предопределят и насоките за формулиране на подходящи икономически приоритети и инвестиционни мерки за подобряване на състоянието на регионалната икономика.

Важна роля за постигане на устойчив икономически растеж в областта ще има създаването благоприятни икономически условия за развитие на модерно земеделие и възстановяване на напоителните съоръжения и системи за поливно земеделие. Област Ямбол има потенциал за привличане на инвеститори в преработвателната промишленост и особено при преработката на плодове и зеленчуци. Това предопределя подкрепата на дейности по създаване на нови и повишаване ефективността на съществуващите бизнес и маркетингови услуги в сектора. Внедряването на нови технологии и прилагането на иновации е най-сигурният път за повишаване на конкурентоспособността на област Ямбол. Този тип публични интервенции са с доказана устойчивост и способност за привличане на желани инвестиции, водещи до създаване на привлекателни работни места, задържане на човешкия капитал и генериране на регионален растеж.

Функциониращите предприятия на територията на областта, включително в изостаналите периферни части, следва да положат усилия за запазване на позициите и предимствата си чрез възможността за реструктуриране, диверсифициране и развитие на производството и на предоставяните услуги. За тази цел ще се подкрепят дейности, свързани с „интелигентната специализация”, внедряване на нови и високотехнологични решения и насърчаване реализацията на пазарно ориентирани проекти. Ще се акцентира върху създаването на нови високопродуктивни и технологични предприятия, както и върху разработването и внедряването на иновации.

Необходимо е да се обърне специално внимание на екологичното състояние и разходите за опазване на околната среда за област Ямбол. На практика те са едно голямо перо и средно годишно възлизат на 8 301 хил.лв. Разходите за опазване на околната среда на човек от населението за област Ямбол възлизат на 61 лв. при среден показател за ЮИР 213 лв., като с най-висок дял е област Бургас -345 лв, следвана от област Стара Загора, област Ямбол – 61 лв. и за област Сливен - 54 лв. Територията на област Ямбол се контролира от РИОСВ – Стара Загора. В териториален обхват на РИОСВ –Стара Загора са обявени 72 защитени територии съгласно Закона за защитените територии. Това са 1 резерват, 2 поддържани резервата, 3 природни забележителности, 8 защитени местности. Замърсяването на въздуха на територията на областта е главно от въглероден диоксид и метан. Най-големите замърсявания на въздуха се наблюдават на територията на община Стралджа. На територията на областта функционират 4 бр. депа, които обслужват 72,2% от населението. Има изоставане спрямо средните данни за Югоизточния район- 92,5%. Общият обем на събраните битови отпадъци е 39 726 т, съответстващи на 8,2% от общия обем на отпадъците в района. Събраните отпадъци на човек в областта средно са 379 кг. Затова е необходимо комплексно решаване на проблемите, свързани с отпадъците в областта. Трябва да се ограничи вредното им въздействие върху здравето на хората и околната среда и същевременно да се премине към повторната им употреба, с което ще се намали ползването на първични природни ресурси. Системата за сметосъбиране работи относително добре в градовете в областта, но в голяма част от селските райони тя не функционира ефективно и това води до поява на нерегламентирани сметища и увреждане на околната среда. Преминването към обработка на битовите отпадъци в регионални депа ще намали броя на функциониращите сметища³.

Съхранената в относително добро състояние природна среда, както и обектите на природозащитни мерки следва да бъдат по-пълноценно интегрирани в общите усилия за развитие на икономическия и социалния потенциал на областта,

³ Към момента на територията на ЮИР са построени и се експлоатират в Созопол, Елхово и Добрич. Останалите 22 от предвидените с Националната програма за управление на дейностите по отпадъците регионални депа (за ЮИР - Ямбол, Бургас, Стара Загора, Малко Търново) са в процес на различни етапи на подготовка за изграждане

като се търсят нови възможности за оползотворяване на природния потенциал на базата на „зелените“ технологии; – Повече ресурси трябва да бъдат планирани за опазване на природата и превенция на рисковете от замърсяване, като се подобри системата за управление на отпадъците, рекултивация на замърсени терени и опазване на водите и почвите.

В зависимост от регионалните потребности и традиции и потенциала на градовете, ще се подкрепя изграждането на нови, реконструкцията и модернизацията на съществуващи бизнес и производствени зони. Укрепването на съществуващите микро, малки и средни предприятия, развитието на предприемачеството и създаването на нови фирми изискват намаляване на административното бреме, подобряване и развитие на съвременни бизнес услуги и прилагане на ефективни схеми за финансов инженеринг и кредитиране, включително предоставяни от публичния сектор на основата на съвременни информационни технологии. Дейностите, които могат да подкрепят тази мярка, включват изграждане на информационни бизнес центрове, бизнес инкубатори (особено за иновативни и с експортна ориентация фирми), подкрепа за формиране на клъстери в промишления и аграрния сектор и сектора на услугите, предоставяне на информация и насърчаване участието в схеми за бизнес кредитиране и финансов инженеринг, подкрепа за внедряване на системи за управление на качеството и продуктово сертифициране. За да се осигури икономическа и социална стабилност и развитие на областта в дългосрочен план е необходимо да се планират дейности, осигуряващи адаптирането на областта към климатичните промени и редуциране на природните рискове до допустими нива, както и да се стимулират научните изследвания за прогнозиране на местно въздействие на климатичните промени. Дейностите, които се предвижда да бъдат реализирани, са насочени към намаляване и превенция на рисковете от бедствия и аварии, създаване и непрекъсната актуализация на база данни за рискови зони, изграждане на системи за ранно предупреждение за възникващи опасности от наводнения, пожари, почистване на корита на реки и изграждане на защитни съоръжения, изследване на последиците от промените в климата, изграждане на съоръжения за борба с ерозията, залесяване на обезлесени участъци, устойчиво използване на земите и др.

Трансграничното сътрудничество е друга възможност за подобряване развитието на Ямболска област и прилежащата и гранична територия, както и за разрешаване на специфичните проблеми. Сътрудничеството между граничната ни територия е средство за насърчаване на инвестициите, за развитието на бизнеса, за опазването на природните ресурси, както и съдейства за повишаване привлекателността им за хората, които живеят и работят там, както и за засилване на интереса на стратегическите инвеститори към този изостанал икономически район. Областите на въздействие, които подкрепя мярката обхващат разработване и изпълнение на съвместни проекти и инициативи между граничната територия, насочени към подобряване качеството на живот и работната среда, подобряване достъпа до основните публични услуги, създаването на възможности за повишена конкурентоспособност и устойчиво развитие, подобряване на инфраструктурни връзки – пътна мрежа. Съогнегто развитие на съвместни туристически и културни инициативи; съвместно управление на природните ресурси, преодоляване на рискове и опазване на околната среда, сътрудничество в областта на здравеопазването и социалните услуги и др. Внимание следва да се обърне на възможностите за създаване на бизнес партньорства и разширяване на търговско-икономическите контакти с новоизградени производствени зони и логистични центрове в европейската част на Република Турция.

3. Съхраняване на културно-историческото наследство и развитие на туризма в Ямболска област.

В област Ямбол се намират редица културно–исторически паметници с национално и международно значение – Античен град Кабиле, разкопки край с. Драма, манастир край с. Воден, един от най-големите в България покрити пазари от 15 век - Безистена, Храм-паметника Александър Невски на Бакаджика, Ямболските църкви Света Троица (най-старата в града – от 17 век), Свети Георги (от средата на 18 век, с килийно училище, опожарена при отстъплението на турските войски и възстановена през 1882 г.) и Свети Николай Чудотворец имат уникални архитектурни детайли и иконостаси. Втората по големина в България Ески джамия, построена след падането на Ямбол под турска власт (през лятото на 1373 г.), е реставрирана в оригинален вид. Има и Католическа църква, Синагога (сега галерия) и др., Регионален исторически музей - Ямбол, Етнографски комплекс „Старата акбунарска къща“, с. Генерал Инзово, Етнографско-археологически музей - гр. Елхово. Художествената галерия, носеща името на световно известния ямболски художник Жорж Папазов, притежава творби на най-големите български художници и над 200 уникални икони от миналото. Област Ямбол има потенциал за развитие на алтернативни форми на туризъм - многобройни паметници на културното и историческото наследство, природни ресурси и забележителности. Пълноценното им използване ще даде възможност за увеличаване на приходите и заетостта. Постигането на единна туристическа идентичност ще бъде основа за развитие на иновации и за създаване на позитивен имидж на областта. В тази насока особен акцент ще бъде опазването и валоризацията на недвижими, движими и нематериални културни ценности в област Ямбол чрез реализация на дейности за опазване, цифровизация, социализация, експониране и популяризиране на културните ценности на територията на областта. Съответно за изграждане и реконструкция на инфраструктурата за достъп до и около обектите на културно и природно наследство вкл. за хора в неравностойно положение, създаване на охранителни зони, определяне режим на ползване, създаване на правилници за управление и експлоатация; реставрация и консервация на недвижими културни ценности от архитектурното наследство. Необходимо е насочване на повече усилия към разработване и реализиране на ефективен маркетинг и реклама на туристическите продукти в област Ямбол. Независимо от съществуващите благоприятни възможности за развитие на алтернативни форми на туризъм в областта, потенциалът не е използван рационално. Териториите, отдалечени от гр. Ямбол остават непозната дестинация. Привличането и задържането на туристи преминава през формиране на атрактивен туристически продукт и неговото популяризиране на туристически борси и изложения. Ще

се подкрепя създаването на туристически продукт, който ще отразява културната специфика, обичаи и традиции и културни събития, които имат периодичен характер - фестивали, музикални дни, театрални дни, дни на поезията и др. Интегрирането в регионален туристически продукт на известни недвижими културни ценности, природни забележителности, на характерни за областта представители на флората и фауната, на местни обичаи, представени като туристическа атракция и културни събития ще засили интереса на туристите към областта и ще създава позитивен имидж и популярност. За популяризиране на туристическите продукти от голямо значение е създаването и насърчаването на развитието на регионални и местни туристически асоциации и партньорството между тях и между общините в областта, тъй като по този начин може да се постигне допълняемост на туристическите атракции и предлагане на туристически пакети.

Краткият аналитичен преглед на културното наследство на областта показва, че на основата на постигнатия напредък при съхраняването, възстановяването и развитието на културните ценности са необходими допълнителни усилия, включително насочване на целеви ресурси за валоризиране на богатото културно наследство и традиции на района, като се търсят съвременни и нови интегрирани форми за насърчаване на културните индустрии и обвързването им с икономическата конкурентоспособност и качеството на живот в областта.

Заклучение

Формулирането на стратегическите насоки, засягащи процеса на разработване на политики и планиране на развитието на общините в област Ямбол, трябва да бъде извършвано в сътрудничество и партньорство с местните власти, социално-икономическите партньори и местните общности. Това взаимодействие е необходимо за ефективната подготовка и реализацията на цялостна политика за регионално и местно развитие на територията на областта. Общините имат ключова роля за мобилизиране на местните ресурси и капацитет за постигане на общите цели на развитието на областта чрез формулиране на местните стратегии и изпълнението на общинските планове за развитие за периода 2014-2020 г. От друга страна, конкретните резултати, ефекти и въздействия от цялостната политика за регионално развитие остават на местно ниво и са от полза на местните общности. Общите насоки за постигане на съгласуваност и взаимодействие в процеса на стратегическо планиране на регионалното и местното развитие се основават на стратегическото планиране на устойчиво интегрирано регионално и местно развитие. На практика това е процеса на консултиране и постигане на съгласие между областта и общините за общите за региона цели и приоритети. Този консултативен процес трябва да обхваща и междуобщинското сътрудничество, съвместното разработване и реализация на междуобщински проекти и проекти с регионално значение за територията на областта. От друга страна ресурсите за регионално и местно развитие, включително на средствата от ЕС и други международни донори, следва да бъдат концентрирани в сфери и територии, където има най-голяма нужда и потенциал и ще бъде постигнат максимален ефект с оглед преодоляване на социално-икономическите и териториалните дисбаланси и неравенства. На практика развитието на трансграничното и междурегионалното сътрудничество в рамките на политиката за териториално сближаване на ЕС ще бъде ефективен инструмент за по-пълноценно използване на природния, икономическия и социалния потенциал на областта и общините. Засилването на интегрирания териториален подход в процеса на планиране на развитието ще изисква разработване на концепции и схеми за пространствено развитие на територията на областта и на общините, които заедно с устройствените планове на общините ще очертаят вижданията и насоките за развитие на селищната мрежа и обновяване на населените места и особено на градските центрове, идентифициране на зоните за растеж и за генериране на заетост, проблемите на периферността и достъпността на териториите.

Литература:

1. Географски институт на БАН. География на България (2002), изд.Форком
2. Докова, С., К.Петров (2015). Геоикономика и регионално развитие. Изд. Стопанство
3. Димов, Н. (2012)Регионалното развитие и регионалната политика в България. изд. Изток запад
4. Даскалова, Т. и кол. Управление на инфраструктурни проекти. Изд. Стопанство 2012
5. Найденов, Кл.(2012) Интеграция на глобалните проблеми в околната среда и регионалното развитие.
6. Петров, К. (2008) Влияние на административните реформи за формирането на регионалната политика в република България. изд. Авангард Прима.
7. Петров,К (2009) Геоикономическа насоченост на районите за планиране в България. Авангард Прима
8. Областна стратегия за развитие на област Ямбол 2014-2020
9. План за развитие на туризма в област Ямбол /2011 – 2013 година/
10. Славейков П., К. Найденов (2009). Икономика на туризма. СУ "Климент Охридски", София,
11. Стратегия за развитие на Ямболска област 2005-215
12. Стефанова М.(1999) Местното самоуправление в България
13. Христов Хр. (20008)Управление на публичния сектор, изд. Стопанство
14. Христов, Хр. Т.Даскалова (2012) Управление на инфраструктурни проекти. Изд. Стопанство